

Nr 113.

Godkänd av riksdagens första kammare den 10 april 1918.

Godkänd av riksdagens andra kammare den 10 april 1918.

Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av väckta motioner om ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen.

(Konstitutionsutskottets utlåtande nr 4).

Till Konungen.

Vid innevarande års riksdag har genom fem särskilda motioner väckts följande förslag om ändring av lagen om val till riksdagen av den 26 maj 1909, nämligen:

uti motionen nr 2 i första kammaren,

att riksdagen måtte besluta i nämnda lag införa bestämmelser av innebörd:

1) att orden »inverka ej på valet» i andra stycket av § 57 utbötes mot uttrycket »anses ogilla»;

2) att efter § 60 insattes en ny paragraf av denna lydelse:

Om av den i § 57 andra stycket sagda eller annan anledning samtliga valsedlar från ett eller flera valdistrikt blivit förklarade ogilla eller om de genom olyckshändelse gått förlorade, skall sammanräkningen icke avslutas, utan Konungens befallningshavande har då att genom beslut som icke får överklagas omedelbart utsätta och på vanligt sätt låta kungöra nytt val för detta eller dessa distrikt att hållas senast inom tio dagar. Först sedan de i § 55 omnämnda handlingar från det eller de nya valen inkommit till

Konungens befallningshavande, fullföljes med iakttagande av bestämmelserna i § 57 första stycket den avbrutna röstsammanräkningen; samt

3) att som följd av denna nya § 61 den nuvarande § 61 ändrades till 62 den nuvarande § 62 till 63 o. s. v.;

uti motionen nr 83 i första kammaren och den med denna likalydande nr 121 i andra kammaren,

att riksdagen måtte besluta att i sagda lag införa — förutom bestämmelser i den riktning, som uti först här ovan berörda motion föreslagits — jämväl föreskrifter, varigenom

dels dessa bestämmelser måtte kunna tillämpas även för det fall, att Eders Kungl. Maj:t efter anförda besvär över Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut funne anledning att kassera de avgivna rösterna inom ett eller flera valdistrikt,

dels valkuvert enligt § 48 i vallagen skulle av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande kostnadsfritt — efter rekvisition av vederbörande valförrättare — tillhandahållas,

dels i vallagen uttryckliga ansvarsbestämmelser stadgades för försumliga valförrättare;

uti motionen nr 120 i andra kammaren,

att riksdagen måtte besluta förändra ifrågavarande lag i den riktning

1) att ansvarspåföljd stadgades för uppenbart försumliga valförrättare;

2) att staten i stället för kommunerna tillhandahölle godkända valkuvert av den beskaffenhet, som i § 48 vallagen föreskrives;

3) att, för den händelse samtliga valsedlar från något distrikt blivit kasserade, omval stadgades, icke som nu för hela valkretsen, utan blott för det eller de distrikt, från vilka valsedlarna blivit kasserade;

samt uti motionen nr 175 i andra kammaren,

att riksdagen måtte besluta, att de valkuvert, som skola användas vid riksdagsmannaval, skulle tillhandahållas vederbörande valförrättare genom statens försorg antingen kostnadsfritt eller till statens självkostnadspris, och att vederbörande utskott måtte föreslå de förändringar i gällande lag, som betingades av detta förslags genomförande.

Till stöd för sin hemställan har vederbörande motionär i motionen nr 2, i första kammaren anført bland annat:

»I fall ansvarspåföljd för valförrättare skulle anses lämplig att införa, så borde den därför kompletteras med en annan bestämmelse, som förordats av fyra reservanter till 1912 års konstitutionsutskotts avstyrkande utlåtande över de motioner om åtgärder mot masskassering av valsedlar, som

då väckts av herrar Holmdahl och Nilson i Örebro. Nämnda reservanter — herrar Hellberg, Wavrinsky, Branting och Larsson i Västerås — yttrade:

»Kassering av hela valsedelmassan från ett visst valdistrikt utan någon valmännens förskyllan utgör en så svår kränkning av en viktig medborgarrätt, att definitivt betryggande åtgärder däremot böra vidtagas. En enkel och fullt effektiv sådan åtgärd vore att stadga omval för det distrikt, ifrån vilket samtliga avgivna valsedlar blivit kasserade på grund av fel från valförrättarens sida. Samma stadgande borde också gälla för den händelse alla valsedlar från ett valdistrikt genom någon yttre tillfällighet (eldsvåda, missöde på posten eller liknande) gått förlorade. Att vissa olägenheter kunna tänkas följa med dylika partiella omval må väl erkännas, men de väga dock icke över den trygghet för valmännens rätt som ensamt ett sådant stadgande synes kunna fullt skänka.»

Om ett stadgande av den innebörd, som i denna reservation angives, bleve insatt i vallagen, så skulle de väsentliga olägenheterna av ett omval vara avlägsnade. De nya val, som den röstsammanräknande myndigheten skulle äga att utsätta, komme ju nämligen endast att drabba det eller de valdistrikt, för vilka någon felaktighet begåtts (eller eventuellt någon olyckshändelse inträffat), och då nämnda val genast bleve utsatt att hållas inom en mycket kort tid, komme det att så nära som möjligt sammanfalla med de övriga valen och därför inte heller i regel framkalla någon ny valstrid. För en försumlig valförrättare bleve det också en snar och kännbar straffpåföljd, sannolikt lika kännbar som något laga ansvar, om han ensam bland sina kolleger inom kretsen finge utstå obehaget av en blott några få dagar efter en förra följande ny valförrättning, till vilken såväl han själv som alla däri deltagande visste, att de besvärats blott därför att han inte förstätt att rätt fullgöra sitt förtroendeuppdrag.

Mot sådana partiella omval har anmärkts, att de voro onödiga för den händelse de kasserade rösterna inte inverka på valutgången. Men även om de inte på något vis skulle göra det, så är, såsom i den anförda reservationen framhållits, det principiellt oriktigt, att hela den aktiva valmanskåren inom en socken eller sockendel utan någon sin förskyllan liksom utstrykes från de röstandes antal. Det är av en viss vikt, att de olika partiernas röstsiffror vid ett val bli så exakta som möjligt. Och även om röstmängden från ett valdistrikt inte direkt skulle inverka på valutgången i något

avseende, så kan det ändå tänkas medföra menliga verkningar om den kasseras, exempelvis därigenom att till följd därav röstskillnaden mellan två partier minskas till några få röster och såmedels möjligheten för klagomål över valutgången ökas.

Emellertid är det vid en röstsammanräkning så gott som omöjligt att avgöra om rösterna från ett valdistrikt inverka på valutgången. Det är lätt nog att räkna ut, om de kunna förändra representanternas fördelning på de olika partierna. Men det låter sig näppeligen göra att uträkna, huruvida de kunna på något sätt inverka på platsfördelningen inom varje särskilt parti. Ty denna fördelning berör ju inte endast den eller dem som bli valda utan även den eller dem som i händelse av deras avgång skola inträda i deras ställe. Och om det även kan medges, att denna senare omständighet i de flesta fall inte har någon större vikt, så är det dock, när det gäller en sådan medborgerlig angelägenhet av första ordningen som ett riksdagsval, alldeles oberättigat att blott på grund av en annan persons formella försumlighet (eller en olycklig tillfällighet) ett större antal röstberättigade skola förhindras att på denna angelägenhet öva sitt lagliga inflytande.

I enlighet med vad som uttalats i den förut anförda reservationen från 1912, torde distriktsomval böra föreskrivas även för de visserligen sällsynta fall, då hela valseldmängden från ett eller flera distrikt till följd av någon olyckshändelse inte kommit till sin rätt vid röstsammanräkningen.

Därest så vid en röstsammanräkning det på här angivna grunder befinnes, att ett sådant distriktsomval måste äga rum, bör förrättningen avbrytas och uppskjutas, dag för valet bör genast utsättas och denna dag bör bestämmas så, att den infaller inom den allra närmaste tiden. För att den avsedda skyndsamheten inte må på något sätt kunna förhindras, bör också beslutet om nyvalet undantagas från överklagningsrätten. En följd därav kan då naturligtvis någon gång bli, att en röstkassering, som överklagad skulle blivit upphävd i högre instans, får bestå. Men den olägenheten måste väl erkännas vara mycket mindre än den tidsutdräkt, som klagomål i flera fall skulle komma att medföra, och ännu mycket mindre än de omval som nu för ett enda distrikts skull kunna ådömas alla kommuner inom en hel valkrets flere månader efter det ordinarie valet.»

Motiveringen i motionerna nr 83 i första och 121 i andra kammaren är av bland annat följande lydelse:

»I motion nr 2 inom första kammaren har herr Mauritz Hellberg före-

slagit vissa ändringar och tillägg i vallagen, åsyftande att råda bot på de påföljder i form av omval, som för närvarande äro förknippade med masskassering av röstsedlar vid val till riksdagens andra kammare.

Klart är, att om herr Hellbergs motion bifalles, omval inom en hel valkrets icke skulle behöva ifrågakomma i den omfattning, som nu är fallet.

Däremot lärer det kunna inträffa, att Konungens befallningshavande slutför sammanräkningen inom hela valkretsen och att därefter sådana klagomål framkomma, att Konungen finner skäl upphäva valet. I sådant fall kvarstår även med den av herr Hellberg föreslagna förändringen samma olägenhet, som nu är rådande, nämligen att nytt val måste företagas inom hela valkretsen.

De av herr Hellberg föreslagna bestämmelserna torde därför behöva kompletteras därhän, att de jämväl äga sin tillämpning i det fall, som nu berörs.»

I motiveringen till motionen nr 120 har bland annat anförts:

»Den frågan uppstår då, huru omvalet bör ordnas. Två utvägar äro tänkbara. Det första alternativet är att sammanräkningen inför Konungens befallningshavande slutföres och därefter omval påbjudes i de valdistrikt, där felaktigheter förelegat vid valförrättningarna. Denna procedur är dock knappast att rekommendera, ty om hela valresultatet är känt av allmänheten, och denna ser, att det påbjudna omvalet inom distriktet kan omkasta det kända resultatet, så kommer otvivelaktigt distriktet i fråga att bli föremål för en våldsam och upprivande kampanj från samtliga partiers sida. Det andra alternativet är, att sammanräkningen avbrytes, när felaktig valförrättning konstaterats i något valdistrikt, att ny valförrättning påbjudes inom detta distrikt, och att först därefter den slutgiltiga sammanräkningen verkställs. I detta senare fall torde lämpligast det tillvägagångssättet väljas, att Konungens befallningshavande först utan att bryta valkuverten enligt § 57 i vallagen granskar sigill, omslag o. s. v. och tillser om valförrättningen inom samtliga distrikt blivit i laga ordning verkställd. Om då ingen anmärkning blir av Konungens befallningshavande gjord, må sammanräkningen av valsedlarna ske. Om däremot Konungens befallningshavande gör anmärkning, att valförrättningen inom något distrikt utförts emot vallagens föreskrifter, må Konungens befallningshavande utan brytande av valkuverten från något distrikt uppskjuta sammanräkningen. Godkänner icke regeringsrätten de av Konungens befallningshavande gjorda anmärk-

ningarna, vilka obligatoriskt böra hänskjutas till regeringsrättens prövning, möter icke något hinder för sammanräkningens slutförande utan omval. Godkänner regeringsrätten anmärkningarna, må, sedan protokollet från den nya valförrättningen inkommit till Konungens befallningshavande, sammanräkningen slutföras. Det andra alternativet är att föredraga framför det första.»

* * *

Valen till riksdagens andra kammare förrättas enligt lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909 § 42 på landet inför en valnämnd av fem personer, vars ordförande förordnas av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande och vars övriga ledamöter väljas av kommunens röstberättigade invånare efter huvudtal, samt i stad inför magistraten eller dess deputerade. Det åligger valförrättaren att å tid och plats, som av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande bestämts och genom offentlig kungörelse tillkännagivits, på det i vallagen föreskrivna sätt (§§ 45—53) emottaga valdistriktets röster samt att, med iakttagande av vallagens föreskrifter (§§ 54—55), insända dessa till Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande har därefter att jämlikt vallagen §§ 56—65 verkställa sammanräkning av valkretsens röster. Det tillkommer därvid Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande att pröva de insända valsedlarnas giltighet (§ 58). Valsedlar kunna bliva ogiltiga genom *den röstandes* eget förvållande. Detta inträffar, då den röstande underlåtit att iakttaga vad som i vallagen § 59 angivits såsom ovillkorlig förutsättning för valsedelns godkännande. Så snart över huvud taget valkuvertets innehåll föranleder kassering, föreligger ett fel av den röstande. — Men kasseringen kan också hava föranletts av *valförrättaren* (valnämnd eller magistrat). Sålunda kan kassering äga rum, om valförrättaren i ett distrikt, enligt vad det insända protokollet utvisar, underlåtit att vid valförrättningen iakttaga vallagens föreskrifter, eller om protokollet eljest giver anledning därtill. Detta skall även ske i det fall, att skälig anledning förekommer, att det omslag, som innehåller valkuverten, blivit öppnat efter tillslutningen (§ 57); dylik »anledning» brukar anses föreligga, då vallagens föreskrifter om försegling (§ 54) ej blivit tillbörligen iakttagna. Sådan kassering har också i många fall skett, då de kuvert, som det enligt § 48 åligger valförrättaren att tillhandahålla de röstande, varit av sådan mot lagens föreskrifter stridande beskaffenhet, att valhemligheten icke ansetts tillräckligt skyddad. — Det kan

slutligen också tänkas, att valsedlar varda ogiltiga genom *omständigheter, för vilka varken valförrättaren eller den röstande burit skulden*; detta blir exempelvis fallet, om de konvolut, som innehålla kuverten, på vägen från valförrättaren till Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande utsatts för sådan åverkan, som jämlikt § 57 vallagen skall föranleda kassering.

Vare sig kasseringen förorsakats af fel, som den röstande själv begått, eller av valförrättarens försummelser eller av andra skäl, leder den till den påföljden, att de ifrågavarande sedlarna lämnas ur räkningen och således bliva verkningslösa. Detsamma torde inträffa, om valsedlar genom olyckshändelse gått förlorade eller om de av annan anledning icke framkommit, då Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande »avslutar» valet. Endast de sedlar, som efter företagen granskning prövas giltiga, inverka på valet. I vilken omfattning kassering ägt rum är härvidlag utan betydelse. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande förfar således på enahanda sätt, antingen kasseringen avser enstaka sedlar eller samtliga sedlar i ett eller flere valdistrikt, och har icke ens rätt att taga någon som helst hänsyn till, huruvida de sedlar, som kasserats, skulle kunnat inverka på valutgången.

Sedan Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande på nu angivet sätt verkställt röstsammanräkningen, är valförrättningen »avslutad» (§ 65). Enligt det resultat, till vilket sammanräkningen av de giltiga valsedlarna lett, utfärdas därefter fullmakter för de valda.

Över det sålunda avslutade valet kunna emellertid jämlikt vallagen § 72 och riksdagsordningen § 22 besvär föras hos Eders Kungl. Maj:t i regeringsrätten. Den prövning av valet, som i sådant fall sker hos Eders Kungl. Maj:t, skiljer sig i flera viktiga avscenden från den av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande företagna. För det första sker bedömandet av valsedlarnas giltighet efter delvis andra grunder. Eders Kungl. Maj:t har nämligen vid prövningen av frågan, huruvida begångna fel böra föranleda kassering, ett större material till sitt förfogande, i det att hos Eders Kungl. Maj:t även omständigheter, som genom besvär och förklaringar bragts i dagen, kunna beaktas, medan däremot Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande endast kan taga hänsyn till vad som framgår av de till röstsammanräkningen insända handlingarna och eventuellt till upplysningar, som i anledning därav kunna hava inhämtats. För det andra äger Eders Kungl. Maj:t, i olikhet med Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, rätt att på grundval av den företagna prövningen under vissa förutsättningar upphäva det förrättade valet och förordna om nytt val. — För att ett val skall upphävas, måste enligt gällande praxis hos regeringsrätten två förut-

sättningar vara uppfyllda.¹⁾ För det första skall av valförrättaren hava begåtts ett fel, som antingen föranlett kassering av valsedlarna från vederbörande valdistrikt eller eljest är av den art, att valförrättningen, i vad den avser nämnda distrikt, bör anses såsom ogiltig. Kasseringen kan hava skett antingen genom ett Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut, som godkänts av Eders Kungl. Maj:t, eller genom ett först hos Eders Kungl. Maj:t fattat beslut. För det andra skall felet vara av den omfattning, att det kunnat inverka på valutgången. Äro icke båda dessa förutsättningar uppfyllda, leda besvären antingen därtill att ny röstsammanräkning anbefalles eller ock till ingen påföljd. Felaktigheter begångna av de röstande leda således icke till nyval, utan på sin höjd till ny röstsammanräkning. Fel av så ringa omfattning, att de ej kunnat inverka på valutgången, föranleda över huvud taget ingen åtgärd.

Det nya val, som Eders Kungl. Maj:t anbefaller, omfattar ej allenast det eller de valdistrikt, där felaktigheter begåtts, utan valkretsen i dess helhet. Liksom över huvud taget regeringsrättens åtgöranden med anledning av besvär över riksdagsmannaval grundar sig detta förhållande ej på uttryckliga bestämmelser i gällande lagstiftning. Den praxis, som i detta fall tillämpas, torde emellertid vara en naturlig följd av den princip om valförrättningens enhet, som är grundläggande för vallagens bestämmelser om valet i deras nu gällande avfattning: Eders Kungl. Maj:t kan upphäva förrättningen i dess helhet, men ej blott i vissa delar.

*

Samtliga förevarande motioner äro framkallade av de olägenheter, som enligt nu gällande ordning uppstå därigenom, att valsedlar från ett helt distrikt utan den röstandes förskyllan bliva förklarade ogiltiga (s. k. masskassering). Den kassering, som föranledes av fel, vilka den röstande själv begått, behandlas ej i motionerna och kan fördenskull lämnas helt och hållet å sido.

Om Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande företager en masskassering, utan att besvär över valet anföras hos Eders Kungl. Maj:t, blir följden den, att det ifrågavarande distriktets röster varda verkningslösa. Samma förhållande kan ur viss synpunkt sägas inträda även i det fall, att besvär anföras, men av Eders Kungl. Maj:t ogillas på den grund, att de kasserade

¹⁾ Vid redogörelsen har ingen hänsyn tagits till det i hittillsvarande praxis okända fall, att valsedlar förkommit eller kassering ägt rum till följd av omständigheter, för vilka varken valförrättaren eller den röstande burit skulden.

valedlarna ej kunnat inverka på valutgången, varmed här avses det vid den företagna röstsammanräkningen åvägabragta resultatet. Det får emellertid icke förbises, att en kassering av nu nämnd art kan komma att inverka på en i anledning av uppkommen ledighet företagen ny röstsammanräkning; vid prövning av frågan, huruvida ett val bör upphävas eller ej, tager nämligen Eders Kungl. Maj:t endast hänsyn till utgången av själva valet och den inverkan, som vederbörande valedlar kunna få på denna. Dessutom ligger det obestriddigen något motbjudande däri, att en grupp av valmän utan egen förskyllan så att säga ställes utanför hela valförrättningen.

De ojämförligt svåraste olägenheterna draga emellertid sådana masskasseringar med sig, som efter prövning hos Eders Kungl. Maj:t föranleda valets upphävande och nytt val. I dylika fall underkastas en hel valkrets med anledning av en enda valförrättares försumlighet för andra gången allt det besvär och alla de kostnader, som äro förenade med ett riksdagsmannaval. Det är framför allt detta förhållande, som föranlett yrkandena i förevarande motioner om åtgärder till förekommande av masskasseringar och till lindrande av deras följder.

Innan riksdagen övergår till att dryfta de förslag, som i detta syfte framkommit, torde det vara anledning att ange den omfattning, i vilken masskassering i praktiken förekommit, och i korthet redogöra för de orsaker, som föranlett densamma (se härom ytterligare vid skrivelsen fogade bil. 1—3).

Vid de fyra val till andra kammaren, som förrättats efter den nya vallagens tillkomst (1911, våren 1914, hösten 1914 och 1917), hava förekommit inalles 39 fall (alla å landsbygden) av *masskasseringar, som ej föranlett valets upphävande*. Sammanlagda antalet av de röstande, som härigenom så att säga ställts utom valförrättningen¹⁾, utgör 6,059. Siffrorna för de olika valtillfällena äro: 1911 16 distrikt med 1,427 röster, våren 1914 6 distrikt med 1377 röster, hösten 1914 11 distrikt med 2,504 röster och 1917 6 distrikt med 1,018 röster.

Sådan *masskassering, som föranlett valets upphävande*, har däremot endast ägt rum i sammanlagt 13 fall (alla å landsbygden), av vilka 1 förekom vid 1911 års val och 12 vid 1917 års val. Nämnda kasseringar föranledde tillhoppa 7 vals upphävande, varav ett 1911 och sex 1917. Vid de båda valen 1914 skedde intet upphävande.

Av de *felaktigheter, som i de nu nämnda 52 fallen föranlett kassering,*

¹⁾ Det bör dock anmärkas, att 1 fall av de 39 inträffade inom en valkrets, där på grund av besvär i andra hänseenden valet upphävdes (Loshult i Kristianstads läns nordvästra valkrets 1917).

har den vanligast förekommande utgjorts av uraktlåtenhet att riktigt iakttaga vallagens föreskrifter om försegling och sigillering av de konvolut, i vilka valkuverten insänts till Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, ävensom om sigillering av valprotokollen. Dylik försummelse har förekommit i 23 fall, av vilka 3 — samtliga inom Hallands läns valkrets vid 1917 års val — föranledde valets upphävande inom nämnda valkrets. De flesta fallen av denna kassationsorsak, eller 11, förekommo vid 1911 års val. — I 18 fall har orsaken till kasseringen varit den, att valkuverten, som enligt § 48 vallagen skola tillhandahållas de röstande av valförrättaren, ej varit av den beskaffenhet som i nämnda paragraf angives. Än voro kuverten försedda med en utskärning på framsidan (8 fall), än voro de icke lika till färg och beskaffenhet (7 fall), än voro de icke ogenomskinliga (3 fall). I 7 fall — inom Stockholms läns norra och södra, Kristianstads läns nordvästra och Jämtlands läns norra valkretsar vid 1917 års val — föranledde dylik kassering valets upphävande i dessa valkretsar. Det är anmärkningsvärt, att felet i avseende på valkuvertens beskaffenhet i större omfattning framträtt först vid de två senaste valtillfällena (hösten 1914 och 1917; tillhoppa 15 fall av samtliga 18). — Vid sidan av nu nämnda kasseringsorsaker äro de övriga av mindre betydelse. Felaktigheter i avseende å valprotokollen hava i 3 fall, felaktighet i fråga om valkuvertens stämpling i 1 fall föranlett kassering; i 2 fall har samma påföljd föranletts därav, att de insända valsedlarnas antal icke överensstämde med det i protokollet antecknade antalet. Slutligen har det i 5 fall förekommit, att valförrättaren, genom att icke ställa sig vallagens föreskrifter om valförrättningens anordnande (om tid för valförrättningen, om säkerhetsanordningar vid uppehåll i densamma o. s. v.) till efterrättelse, vållat kassering av valsedlar. I 3 av dessa 5 fall — inom Hälsinglands södra valkrets 1911 och inom Norrbottens läns norra valkrets 1917 — föranledde kasseringen valets upphävande.

*

De olägenheter, vilkas art och betydelse belysas av den nu givna redogörelsen, hava motionärerna sökt avhjälpa genom föresläende av olika åtgärder. Sålunda hava förslag framkommit, dels till *undantvånande* av en av de hittills vanligast förekommande *kasseringsorsakerna* — att valkuverten ej såsom nu skulle anskaffas av valförrättarna, utan tillhandahållas dessa genom statens försorg, varjämte framhållits lämpligheten av, att en minnestabell över vad en valnämnd har att iakttaga vid valet tillställdes dessa; dels — i syfte att *minska omfattningen av de olägenheter, som föranledas*

av masskasseringar — att nya val, där sådana i anledning av dylik kassering, böra äga rum, skulle ske blott inom det eller de distrikt, vars sedlar kasserats, ej inom valkretsen i dess helhet; dels ock att bestämmelser om *ansvars-påföljd för försumliga valförrättare* skulle införas i vallagen.

Åtgärder i syfte att undanröja orsakerna till masskassering av valsedlar hava redan vid ett föregående tillfälle, nämligen 1912, varit föremål för riksdagens övervägande. I anledning av en i ämnet väckt motion framhöll därvid konstitutionsutskottet, att, då 1911 års val till andra kammaren vore de första, som förrättats sedan lagen om val till riksdagen trätt i kraft, det måste betraktas såsom fullt naturligt, att en viss ovana från valförrättarnas sida gjort sig gällande i tillämpningen av de nya bestämmelserna. Det vore därför att förvänta, att ett felaktigt förfarande framdeles komme att inträffa mindre ofta, i synnerhet om genom Eders Kungl. Maj:ts försorg det tillställdes valförrättarne cirkulär med upplysning om, hur valförrättningen skall tillgå, och med framhållande av sådana fel, som vid 1911 års val blivit begångna. — Den ovan givna redogörelsen för företagna masskasseringar visar, att de förhoppningar, varåt 1912 års konstitutionsutskott gav uttryck, ej blivit infriade. En minskning av antalet masskasseringar kan visserligen konstateras vid de båda valen 1914 (6 och 11 mot 17 1911), men vid fjolårets val steg antalet åter till 18. Riksdagen hyser emellertid den uppfattningen, att i varje fall större delen av dessa masskasseringar skulle hava kunnat förekommas, därest den åtgärd, som 1912 års konstitutionsutskott i detta syfte förordade, hade blivit av Eders Kungl. Maj:t vidtagen. Enligt vad riksdagen inhämtat, hava nämligen varken vid 1914 eller vid 1917 års val cirkulär av nyss antydd beskaffenhet utsänts till valförrättarne.¹ I likhet med 1912 års konstitutionsutskott anser riksdagen, att en åtgärd i denna riktning skulle visa sig synnerligen ändamålsenlig, och vill därför ånyo framhålla betydelsen därav. Riksdagen torde ej behöva närmare ingå på spørsmålet, i vilken form de erforderliga upplysningarna böra meddelas åt valförrättarne. Riksdagen vill allenast betona, att vid redigeringen av dessa upplysningar de erfarenheter, som sedan 1911 vunnits beträffande de felaktigheter, vilka föranlett kassering, och den praxis, som härutinnan utbildats såväl hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande som i synnerhet hos regeringsrätten, torde böra komma till användning.

¹) Däremot utsändes till 1911 års val en broschyr av dylikt slag: Om valnämndens och magistratens befattning med riksdagsmannaval. Anvisningar och råd på föranstaltande av justitiedepartementet utarbetade av Carl Berg, Stockholm 1911.

Ehuru övertygat därom, att masskasseringarnas antal på nu angivet sätt skulle komma att avsevärt minskas, ansåg 1912 års konstitutionsutskott likväl, att frågan om möjligheten att »genom lagstiftningsåtgärder söka förekomma upprepande av sådana fall där valmännen utan egen förskyllan på grund av valförrättarens felaktiga förfarande berövas sitt inflytande på valets utgång», vore förtjänt av uppmärksamhet. Utskottet ansåg det emellertid förenat med synnerliga svårigheter att utfinna bestämmelser, som kunde skydda valmännens rätt härutinnan. Det vore omöjligt att genom lagstiftningsåtgärder förekomma försummelse från valförrättarnes sida. Det vore med hänsyn till valsäkerheten ej heller lämpligt att göra någon eftergift i vallagens bestämmelser om valets förrättande. Där- emot kunde det ifrågasättas, huruvida icke Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande borde kunna tillerkännas större frihet vid granskningen och prövningen av valprotokoll och försegling å valedelskonvoluten. Det kunde sålunda möjligen bestämmas, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, innan kassering skedde, på lämpligt sätt skulle göra sig underrättad om, huru vid valförrättningen förfarits, och att kassering blott finge äga rum, då det för kontrollens skull visade sig vara nödvändigt. Icke heller i detta hänseende fann sig emellertid utskottet med hänsyn till frågans ovissa läge kunna tillstyrka ett initiativ från riksdagens sida.

Förslaget, att valkuverten skulle utsändas genom statens försorg, som i de nu förevarande motionerna framförts för första gången, träffas icke av någon av de invändningar, som 1912 restes mot då ifrågasatta åtgärder till förebyggande av masskassering. Förslaget är enligt riksdagens mening väl värt beaktande. Man skulle genom en dylik åtgärd undanröja en av de — enligt numera vunnen erfarenhet — vanligast förekommande anledningarna till masskassering. Av de 52 masskasseringar, som hittills förekommit, skulle 18 med all sannolikhet hava uteblivit, därest den nu föreslagna anordningen tidigare genomförts.

Givetvis får emellertid denna anordning icke genomföras på ett sådant sätt, att i och med densamma nya möjligheter till felaktigheter skapas. Tillhandahållandet av valkuverten åt valförrättarne bör visserligen vara obligatoriskt, men det torde ej böra bestämmas, att därest en valförrättare använt andra valkuvert än dessa, men likväl iakttagit vallagens föreskrifter beträffande kuvertens beskaffenhet, valkuverten i fråga skola kasseras. Skulle nämligen på ett eller annat sätt de officiellt tillhandahållna kuverten ej kommit valförrättaren tillhanda, bör detta eller likartade undantagsfall ej förhindra valets förrättande med andra giltiga kuvert.

Spörsmålet, i vad mån den nu skisserade anordningen behöver regleras genom direkta bestämmelser i vallagen eller kan genomföras på administrativ väg, torde böra hänskjutas till den utredning, varom riksdagen i det följande ämnar hemställa. Likaså bör åt utredningen överlämnas, huruvida de officiella kuverten skola tillhandahållas vederbörande till statens självkostnadspris eller — vilket synes riksdagen vara mest tilltalande — kostnadsfritt.

I en vid 1912 års konstitutionsutskotts förut omnämnda utlåtande fogad reservation framfördes för första gången tanken att i fall av masskassering stadga omval blott för det distrikt, ifrån vilket samtliga avgivna valsedlar blivit kasserade på grund av fel från valförrättarens sida. Samma stadgande borde enligt reservanternas mening också gälla för den händelse, alla valsedlar från ett valdistrikt genom någon yttre tillfällighet (eldsvåda, missöde på posten eller liknande) gått förlorade.

I motionen nr 2 i första kammaren har detta förslag ånyo framlagts, nu i form av utkast till ändringar och tillägg i vallagen. Förslaget innebär, att, om vid röstsammanräkningen hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande samtliga valsedlar från ett eller flera valdistrikt blivit förklarade ogilla eller om de genom olyckshändelse gått förlorade, sammanräkningen icke skall avslutas, utan att Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande då skall genom beslut, som icke får överklagas, omedelbart utsätta och på vanligt sätt låta kungöra nytt val för detta eller dessa distrikt att hållas senast inom tio dagar. Först sedan valkuvert, valprotokoll och röstlängd från det eller de nya valen inkommit till Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, skulle den avbrutna röstsammanräkningen fullföljas. — Nu nämnda förslag avser endast den kassering, som äger rum hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande. Kassering kan emellertid, med anledning av anförda besvär, ske även hos Eders Kungl. Maj:t. I motionerna nr 83 i första och 121 i andra kammaren har föreslagits, att också i dylikt fall distriktsnyval skulle kunna äga rum. — Motionen nr 120 i andra kammaren förordar i detta hänseende ett något olika tillvägagångssätt, i det att enligt detsamma Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande först utan att bryta valkuverten enligt § 57 i vallagen skulle granska sigill, omslag o. s. v. och tillse, om valförrättningen inom samtliga distrikt blivit i laga ordning verkställd. Om då ingen anmärkning bleve av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande gjord, finge enligt detta förslag sammanräkningen av valsedlarna ske. Om däremot Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande gjorde anmärkning, att valförrättningen inom något distrikt utförts emot vallagens före-

skrifter, skulle Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande utan brytande av valkuverten från något distrikt uppskjuta sammanräkningen. Skulle regeringsrätten icke godkänna de av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande gjorda anmärkningarna, vilka enligt motionen obligatoriskt borde hänskjutas till regeringsrättens prövning, skulle icke något hinder möta för sammanräkningens slutförande utan omval. Om däremot regeringsrätten godkände anmärkningarna, skulle, sedan nytt val inom distriktet skett och protokollet från den nya valförrättningen inkommit till Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, sammanräkningen slutföras.

Riksdagen har redan i det föregående betonat olägenheten därav, att en hel valkrets till följd av en enda valförrättares försumlighet underkastas det besvär och de kostnader, som äro förenade med ett nyval. Själva tanken att undanröja denna olägenhet genom införande av nyval allenast för ett distrikt synes också utskottet naturligt och tilltalande. Riksdagen har därför till noggrant överbäggande upptagit såväl de sätt för tankens realiserande, vilka föreslagits i motionerna, som även andra utvägar, vilka vid riksdagens behandling av spörsmålet hava ifrågasatts.

Huvudsyftet med den föreslagna anordningen måste givetvis vara det nyss antydda: att, i de fall där hittills nyval för valkretsen i dess helhet ägt rum, ersätta detta med en förrättning av mindre omfattning. Nyval för en valkrets äger emellertid enligt nu gällande ordning rum endast *då rösterna från det distrikt, vars sedlar kasserats, skulle kunnat inverka på valutgången*. Vill man inskränka distriktsnyvalets tillämpning till detta fall, är man således nödsakad att förlägga beslutet om detsamma efter fullbordad röstsammanräkning. Då nu denna förrättning är och alltjämt torde böra förbliva offentlig, skulle vid inträffande distriktsnyval, under nu nämnda förutsättning, valresultatet i övrigt alltid komma att vara bekant. Följden bleve tvivelsutan, att det distrikt, där nyval företoges, utsattes för en ytterligt intensiv agitation från alla partiens sida. Denna konsekvens har icke synts riksdagen tilltalande. Det bör därför enligt riksdagens mening ej ifrågakomma att såsom förutsättning för distriktsnyvalet stadga, att rösterna från vederbörande valdistrikt skulle hava kunnat inverka på valutgången.

Ingen av motionärerna har heller tänkt sig ett dylikt stadgande. I motionerna föreslås fastmera, att distriktsnyvalet skulle inträda *såsom en omedelbar konsekvens av kasseringen, vare sig denna kunnat inverka på valet eller ej*. Otvivelaktigt tala också vissa positiva skäl för en sådan anordning. Om än huvudsyftet med det ifrågasatta distriktsnyvalet är att undvika den konsekvens av en masskassering, som består däri, att

nytt val för hela valkretsen måste äga rum, förtjäna nämligen även de konsekvenser beaktas, som enligt nu gällande ordning inträda, då kasseringen ej föranleder nyval. Det är, som redan framhållits, önskvärdt, att icke en viss grupp av valmän ställes helt och hållet utom valförrättningen, även om deras röster ej kunnat medföra ändring i det omedelbara valresultatet. Av de olika utvägar för distriktsnyvalets anordning, som under denna förutsättning ifrågasatts, innebär den i motionen nr 2 i första kammaren föreslagna, att distriktsnyvalet skulle äga rum, sedan valförrättningen i övrigt avslutats, och träffas sålunda — i det fall att det ifrågavarande distriktets röster äro av betydelse för valutgången — av den invändning, som riksdagen redan riktat mot en dylik anordning. Om åter nämnda röster icke kunna inverka på valutgången, kan det förutsättas att distriktsnyvalet kommer att omfattas med så ringa intresse, att de fördelar, som man med detsamma velat vinna, bliva illusoriska. Liknande invändningar kunna riktas mot de i motionerna nr 83 i första och 121 i andra kammaren framlagda tilläggsförslagen om distriktsnyval efter hos Eders Kungl. Maj:t företagen kassering, ett förslag vars genomförande i praktiken för övrigt torde erbjuda stora svårigheter. Det förutsätter nämligen en sådan teknisk anordning av röstsammanräkningen, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande efter densammas avslutande är i stånd att ur valsedelmassan avskilja valsedlarna från vilket valdistrikt som helst. Föreskrifter i sådan riktning skulle visserligen kunna införas i vallagen, men det kan ifrågasättas, huruvida de därmed förknippade fördelarna äro ägnade att uppväga det väsentligt ökade besvär och de övriga olägenheter, som de skulle medföra. — Mot det i motionen nr 120 i andra kammaren förordade tillvägagångssättet kunna icke samma invändningar riktas. Det går nämligen ut på att Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande före den egentliga röstsammanräkningen skulle (beträffande samtliga kretsens distrikt) pröva, huruvida anledning till masskassering föreläge. De nyval, som kunde bliva en följd av dylik masskassering, skulle också äga rum före röstsammanräkningen och sålunda innan valresultatet ens till någon del blivit bekant. Ur den ovan framhållna synpunkten av angelägenheten, att distriktsnyvalet ej äger rum, sedan valresultatet i övrigt blivit känt, innebär således detta förslag en lyckligare lösning av spörsmålet än de övriga ifrågavarande förslagen. Om det kompletterades därhän, att den hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande försiggående förrättningen delades i två bestämt åtskilda och till olika dagar förlagda avdelningar, den ena innefattande all den prövning (av sigill, omslag, protokoll, kuvert o. s. v.) som kan leda till s. k. masskassering,

den andra den egentliga röstsammanräkningen, skulle ytterligare fördelar stå att vinna. Det kunde då stadgas, att sådana besvär, som ginge ut på kasser-
ring av hela valedmassan från ett distrikt, skulle ingivas inom en viss kort tid efter den första av de två förrättningarna, och att röstsamman-
räkningen ej finge äga rum, förrän dessa besvär prövats och därav even-
tuellet föranledda distriktsnyval ägt rum. Därmed vore hänsyn tagen till den eventualitet, som i motionerna nr 83 i första och 121 i andra kam-
maren berörts, och — praktiskt taget — alla anledningar till nyval för valkrets i dess helhet undanröjda.

Även om det ifrågasatta distriktsnyvalet, på sätt nu antytts, förläggas före röstsammanräkningen, möta emellertid vid dess genomförande avse-
värda svårigheter.

För det första måste den vidsträckta tillämpningen av ett på dylikt sätt anordnat distriktsnyval uppmärksammas. I 39 fall av masskasseringar, som på den grund att de ej kunnat öva inflytande på valets utgång enligt nu gällande ordning ej föranlett nyval, skulle, därest distriktsnyvalet ingått i den ursprungliga ordningen för andrakammarvalen, dylikt nyval hava måst äga rum. Riksdagen har redan medgivit, att vissa skäl tala för distriktsnyvals anordnande utan avseende å dess betydelse för valutgången. Men det måste tagas i övervägande, huruvida dessa skäl äro starka nog att uppväga de med dylika val förenade olägenheterna. Lämpligheten av att stadga nyval, där sådant icke är strängt nödvändigt, torde kunna starkt ifrågasättas. Denna omständighet kan riksdagen så mycket mindre lämna ur räkningen, som det av riksdagen livligt behjärtade huvudsyftet med motionerna just är, att valmännen icke skola betungas med överflödiga valförrättningar.

För det andra måste det tagas under övervägande, huruvida ej en sådan anordning med distriktsnyval, som riksdagen ifrågasatt, skulle kunna medföra en betänkelig försening av valen. Att något dröjsmål alltid komme att förorsakas därav är utan vidare klart. Utan att taga bestämd ståndpunkt till frågan, huruvida och i vad mån Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande lämpligen kan tillerkännas definitiv prövningsrätt i frågor angående riksdagsmannaval, eller över huvud taget ingå på den invecklade frågan, vilka ändringar i gällande besvärbestämmelser, som kunde påkallas av distriktsnyvalets införande, vill riksdagen nämligen som sin mening uttala, att det ej låter sig göra att i alla förekommande fall tillerkänna Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande en sådan prövningsrätt. Ett visst dröjsmål med valutgångens bekantgörande vållas sålunda för alla valkretsar

av den besvärstid, som torde bliva av behovet påkallad. Ytterligare tidsutdräkt vållas givetvis i de valkretsar, där ett distriktsnyval skall äga rum. Slutligen måste till nämnda tidsutdräkt läggas den, som kan försorsakas därav, att även vid nyvalet felaktigheter begås, som medföra ny kassering och nytt nyval. Om det redan nu gällande ordning kunnat anmärkas, att en alltför lång tid förflyter mellan valförrättningen och uträkningen av valresultatet, kan denna anmärkning givetvis med så mycket större skäl riktas mot en anordning, som i så avsevärd mån framskjuter den sistnämnda.

I detta sammanhang torde ytterligare en omständighet vara förtjänt av uppmärksamhet. Enligt nu gällande vallag är valet »avslutat», så snart röstsammanräkningen ägt rum; omedelbart därefter utfärdar Konungens befallningshavande fullmakt för de valde. Om Eders Kungl. Maj:t upphäver valet, förlora dessa visserligen sina mandat och valkretsen blir utan representanter, men intill dess detta skett liksom även sedan nytt val och ny röstsammanräkning ägt rum, äger valkretsen lagliga representanter. Endast genom ett regeringsrättens utslag kan en valkrets gå miste om sin representation. Av den nu ifrågasatta anordningen kunde däremot bliva följden, att en valförrättares försummelse, så snart den av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande prövats böra föranleda kassering, ställde valkretsen utan riksdagsmän för den tid, som åtginge, innan distriktsnyvalet hunnit äga rum och efter prövning hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande godkännas. I politiskt upprörda tider innebär därjämte den — åtminstone teoretiskt — obegränsade möjlighet att uppehålla valets avslutande, som tänkts lagd i valförrättarens hand, en freskelse, som kan leda till föga tilltalande konsekvenser. Praktiskt betydelsefulla skulle dessa kunna bliva framför allt i fall av riksdagsupplösning, då riksdagen som bekant skall sammanträda inom tre månader från det den blev upplöst.

Med allt erkännande av det beaktansvärda i förslagen om införande av distriktsnyval har riksdagen sålunda för sin del icke kunnat finna någon anordning, mot vilken ej starka betänkligheter kunna anföras. Riksdagen är således synnerligen tveksam om möjligheten att ernå en tillfredsställande lösning av spörsmålet. Skulle emellertid vid den utredning, varom riksdagen nedan ämnar hemställa, en anordning kunna utfinnas, så beskaffad, att den i möjligaste mån täcker alla de fall, i vilka ett distriktsnyval kan befinnas önskvärt, utan att alltför stora praktiska olägenheter äro förknippade med den, synes dock en sådan anordning vara förtjänt att tagas i beaktande. Riksdagen vågar emellertid hysa den förhoppningen, att de åtgärder till

förebyggande av masskassering, som riksdagen tillstyrker, skola visa sig ägnade att i huvudsak undanröja de missförhållanden, som i motionerna beröras.

I motiveringen till en av ifrågavarande motioner har framkastats frågan, huruvida valförrättare kunna ådömas straff för försummelser, till vilka de göra sig skyldiga. Så är givetvis förhållandet med magistraten och dess deputerade, som i egenskap av valförrättare äro underkastade ämbetsmannansvar. Valnämnd torde däremot ej vara underkastad ansvar. Den strafflagsbestämmelse (25 kap. 22 §), som likställer fel av dem, »som förordnade äro att ämbete eller tjänsteärende förrätta», med ämbetsfel, skulle möjligen kunna tänkas vara tillämplig på valnämndens ordförande, som är »förordnad» av Konungens befallningshavande. På valnämndens övriga ledamöter är den i varje fall ej tillämplig; detsamma torde gälla om stadgandet i samma paragraf om »dem, som äro satta att förvalta städers, menigheters eller allmänna av Konungen stadfästade kassors, verks eller andra inrättningars eller stiftelsers angelägenheter».

Det måste enligt riksdagens mening möta betänkligheter att låta handläggningen av uppdrag av nu ifrågavarande art underkastas ansvarspåföljd. Dels kunna starka skäl anföras mot ett stadgande av dylik art beträffande uppdrag, som i flera hänseenden — och särskilt därutinnan, att avsägelse av desamma i regel ej är tillåten — stå de egentliga kommunala förtroendeuppdragen mycket nära, dels måste det tagas i betraktande, att ett sådant stadgandes införande sannolikt skulle medföra väsentligt ökade svårigheter att finna lämpliga personer villiga att åtaga sig förordnande såsom ordförande i valnämnd.

Riksdagen är icke heller övertygad om att ett stadgande om ansvarspåföljd skulle i nämnvärd mån bidra till förebyggande av felaktigheter vid valen. De fel, som begås av vårdslöshet eller försumlighet och som ej uteblivit, fastän den felande därmed ådragit sig allt det obehag, som måste följa med ett genom hans förvällande tillkommet nyval i hela valkretsen, torde icke kunna förebyggas genom straffbestämmelser, vilka i förevarande fall näppeligen kunna göras synnerligen stränga. Det kan vidare tänkas, att fel begås uppsåtligen; beträffande dylika fel — i den mån de icke drabbas av redan gällande strafflagsbestämmelser (man har därvid särskilt att tänka på strafflagens 10 kap. 16 § om den som »i val obehörigen verkar») — kan det ännu mindre förutsättas, att straffbestämmelser av nu ifrågasatt art skola kunna förebygga dem.

Över huvud taget synes vid den utredning av förevarande spörsmål, som riksdagen har för avsikt att begära av Eders Kungl. Maj:t, frågan om direkta åtgärder för undanröjande av orsakerna till masskasseringar i främsta rummet böra tagas under övertvägande. Särskilt torde därvidlag de av riksdagen uttalade önskemålen om utsändande av på lämpligt sätt uppställda handledningar för valförrättare samt om tillhandahållande åt dessa av valkuvert vara förtjänta av uppmärksamhet. På utredningen torde böra bero, i vad mån ett tillgodoseende av dessa önskemål kräver ändring i lag eller kan ske genom på administrativ väg företagna åtgärder. Skulle det vid den ifrågasatta utredningen visa sig, att spörsmålet om distriktsnyval kunde lösas på ett sätt, som är ägnat att undanröja de av riksdagen uttalade betänkligheterna, eller att eljest ändringar i vallagen eller riksdagsordningen synas erforderliga, så torde det kunna förväntas, att Eders Kungl. Maj:t för riksdagen framlägger de förslag härutinnan, vilka av utredningen föranledas.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning om de åtgärder, som må kunna vidtagas till undanröjande av de med s. k. masskassering av valsedlar vid val till riksdagens andra kammare förenade olägenheter, samt för riksdagen framlägga de förslag, som av utredningen må kunna påkallas, och i övrigt vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 10 april 1918.

Med undersätlig vördnad.

Förteckning
öfver
»masskasseringar» vid valen till riksdagens andra kam-
mare åren 1911—1917.¹

Val- till- fälle	Valkrets	Valdistrikt	Antal val- sedlar	Kasseringens orsak	Anmärkningar
1911	Södermanlands läns norra	Helgarö	80	Sigillan å omslagen kring valkuver- ten överensstämde icke med de i valprotokollen avtryckta.	
D:o	D:o	Vansö	104		
D:o	Jönköpings läns östra	Skepperstad	55	Omslaget kring valkuverten och valprotokollet försedda med en- dast 1 sigill.	
D:o	Kronobergs läns västra	Hjortsberga	188	Omslaget kring valkuverten och valprotokollet, som inlagts till- sammans bristfälligt förseglat.	
D:o	Kalmar läns norra	Hallingsbergs norra	223	Omslaget kring valkuverten skadat, så att kuverten kunde uttagas utan att sigillan brötos.	
D:o	Gottlands län	Akeback	23	Omslagen kring valkuverten förseg- lade med endast 1 sigill.	
D:o	D:o	Ålskog	57		
D:o	D:o	Hejdeby	22		
D:o	Blekinge län	Rödeby	214	I protokollet fanns ej angifvet an- talet i valet deltagande eller an- talet avlämnade valkuvert.	
D:o	Göteborgs och Bohus län	Skärhamn	81	Omslaget kring valkuverten försett med endast 1 sigill, av vilket två avtryck gjorts å valprotokollet.	
D:o	Älvsborgs läns mellersta	Tunge	103	Protokoll öfver valförrättningen ej till K. B. inkommet.	
D:o	D:o	Södra Björke	38	Omslaget kring valkuverten försett med endast 1 sigill.	
D:o	D:o	Eriksberg	100	Protokollet bestyrkt endast av val- nämndens ordförande.	
D:o	Örebro läns norra	Ödeby	44	Valkuverten stämplade felaktigt.	

¹ Material: Konstitutionsutskottets utlåtande nr 37 för år 1912 bil. A (för valet 1911), Kungl. Statistiska Centralbyråns redogörelser för riksdagsmannavalen (för valen 1914) och uppgifter från Kungl. Statistiska Centralbyrån (för valet 1917) samt Regeringsrättens årsbok, herr Vennerströms motion och handlingar från Kungl. Justitiedepartementet (för upphävida val).

Val-till-fälle	Valkrets	Valdistrikt	Antal val-sedlar	Kasseringens orsak	Anmärkningar
1911	Hälsinglands södra	Bollnäs	1 267	Valurnan ej förseglad vid uppehåll i valet, bristfälliga anordningar vid valet m. m.	Kungl. Maj:t upphävde valet (Regeringsrättens årsbok 1911, Ref. 125).
D:o	Ångermanlands södra	Hemsö	54	Valprotokoll och omslaget kring valkuverten försedda med endast 1 sigill.	
D:o	Norrbottnens läns norra	Soppero	41	Olagliga uppehåll i valförrättningen.	
1914 våren	Stockholms läns södra	Österåker	317	Valkuverten ej lika till storlek och färg.	
D:o	Stockholms läns norra	Hökhuvud	185	Valkuverten försedda med en öppning å framsidan.	
D:o	Södermanlands läns södra	Forsa	119		
D:o	Örebro läns södra	Kvistbro	529	Vallokalen ej öppen under den kungjorda tiden.	
D:o	Jämtlands läns södra	Storsjö	95	Omslaget kring valkuverten delvis öppet och ej försett med vederbörliga sigill.	
D:o	Västerbottnens läns södra	Gunnarn	132		
1914 hösten	Östergötlands läns södra	Åtvid	853	Valkuverten ej ogenomskinliga.	
D:o	Gottlands län	Fårö	209	Valkuverten olika till storlek och beskaffenhet.	
D:o	D:o	Hogrån	52		
D:o	D:o	Hamra	62		
D:o	Älvsborgs läns norra	Frändefors	348	Otillräcklig försegling av omslaget kring valkuverten.	
D:o	Älvsborgs läns mellersta	Horla	73		
D:o	Älvsborgs läns södra	Finnekumla	66	Valkuverten försedda med en öppning å framsidan.	
D:o	Skaraborgs läns södra	Mularp	38	Otillräcklig försegling av omslaget kring valkuverten.	
D:o	Örebro läns norra	Lillkyrka	191	Valkuverten försedda med en öppning å framsidan.	
D:o	Gästrikland	Åmot	210	Valkuverten olika till storlek och beskaffenhet.	
D:o	Hälsinglands södra	Skog	402	Otillräcklig försegling av omslaget kring valkuverten.	
1917	Stockholms läns södra	Ytterjärna	62	Valkuverten försedda med en öppning å framsidan.	K. Maj:t upphävde valet.

Valtillfälle	Valkrets	Valdistrikt	Antal valsedlar	Kasseringens orsak	Anmärkingar
1917	Stockholms läns norra	Husby-Långhundra	120	Valkuverten olika till färg och beskaffenhet.	K. Maj:t upphävde valet.
D:o	D:o	Knivsta	149	Valkuverten försedda med en öppning å framsidan.	
D:o	D:o	Angarn	129		
D:o	Kalmar läns södra	Gårdslösa	153	Omslaget kring valkuverten ej vederbörligen förseglat.	
D:o	Blekinge län	Lillhövda	233	Valkuvertens antal ej överensstämmande med anteckning i valprotokollet.	
D:o	Kristianstads läns nordvästra	Loshult	267	Valkuvertens antal överensstämmande ej med det antal som antecknats i valprotokollet.	
D:o	D:o	Västra Karup	241	Valkuverten försedda med en öppning å framsidan.	K. Maj:t upphävde valet.
D:o	Hallands län	Askome	62	Endast 1 av de i valprotokollet avtryckta 2 sigill avtryckt å omslaget kring valkuverten.	K. Maj:t upphävde valet.
D:o	D:o	Nöslinge	48		
D:o	D:o	Skummeslöv	138		
D:o	Älvsborgs läns norra	Bolstad	208	Omslaget kring valkuverten otillräckligt förseglat.	
D:o	D:o	Tydje	100		
D:o	Skaraborgs läns södra	Marum	57	Valkuverten ej lika till färg och storlek.	
D:o	Jämtlands läns norra	Frostviken	240	Valkuverten ej ogenomskinliga.	K. Maj:t upphävde valet.
D:o	D:o	Alanäs	238		
D:o	Norrbottens läns norra	Öster Torneå första	143	Valförrättningen ej pågått föreskriven tid.	K. Maj:t upphävde valet.
D:o	D:o	Öster Torneå andra			

Tablå över »masskasseringar» vid val till riksdagens andra kammare 1911—1917 och deras orsaker.

Valtillfälle m. m.	Masskasseringar			Masskasseringarnas orsaker: antalet distrikt, där masskasseringen föranletts av:					
	Antal distrikt		Antal valsedlar	fel i avseende å valkuvertens stämpling	andra fel i avseende å valkuverten	bristande överensstämmelse mellan antalet kuvert och protokollet	andra fel i avseende å protokollet	fel i avseende å valförrättningens anordning m. m.	fel i avseende å försigling och sigillering av valsedelskonvolut och protokoll
	i städer	på landsbygden							
1911: kasseringar, som ej föranletts vals upphävande	—	16	1,427	1	—	—	3	1	11
1911: kasseringar, som föranletts vals upphävande	—	1	1,267	—	—	—	—	1	—
1914 våren: kasseringar, som ej föranletts vals upphävande	—	6	1,377	—	3	—	—	1	2
1914 våren: kasseringar, som föranletts vals upphävande	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1914 hösten: kasseringar, som ej föranletts vals upphävande	—	11	2,504	—	7	—	—	—	4
1914 hösten: kasseringar, som föranletts vals upphävande	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1917: kasseringar, som ej föranletts vals upphävande	—	6 ¹	1,018 ¹	—	1	2	—	—	3
1917: kasseringar, som föranletts vals upphävande	—	12	1,570	—	7	—	—	2	3
	—	52	9,163	1	18	2	3	5	23

¹ Häri ingår även Loshults valdistrikt, varom se utskottets utlåtande sid. 20 noten.

Bil. 3.

Uppgift å antalet överklagade val till riksdagens andra kammare
1911—1917, där besvärerna föranlett:

	valets upp- hävande	ny röst- samman- räkning	ingen åtgärd ¹
1911.....	1 ²	—	4 ³
1914 våren	—	—	3 ⁴
1914 hösten	—	—	—
1917.....	6	2 ⁵	4 ⁶

¹ Inclusive fall, då besvärerna av formella skäl ej upptagits.

² Se Regeringsrättens årsbok 1911 Ref. 125.

³ „ „ „ 1911 Ref. 126, 127, not. Ju. 74, 76.

⁴ „ „ „ 1914 Ref. 44, 50, not. Ju. 28.

⁵ Värmlands läns östra och Örebro läns södra valkretsar.

⁶ Västerbottens läns södra valkrets, Ångermanlands södra valkrets, Älvsborgs läns mellersta valkrets och Jämtlands läns norra valkrets (nyvalet).